

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Error Lutheranorum & Calvinistarum refellitur, & hominem in statu,
naturæ lapsæ gaudere libertate indifferentiæ, multipliciter ostenditur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Probatur primò ex illo Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: quod SS. Patres ad libertatem indifferentiæ, quam homo à Deo in sua creatione accepit, communiter referunt: præsertim Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 5. ubi docet libertatem esse eximiam quam homo ad imaginem Dei conditus dicitur: *liberum* (inquit) *& sui arbitrii & sue potestatis invenio hominem à Deo institutum; nullum magis imaginem & similitudinem Dei in illo animo advertens, quam ejusmodi status formam: neque enim facie & corporaliùs lineis, tam variis in genere humano, ad uniformem Deum expressus est, sed in ea similitudine quam ab ipso Deo traxit, id est anima ad formam Dei splendens, & arbitrii sui libertate & potestate signatus est.*

Sic etiam Damascenus, quem refert Divus Thomas 1. p. qu. 93. art. 9. ait: *Hominem esse ad imaginem Dei, significat intellectualem, & arbitrio liberum, & per se potestativum.* Idem docet Irenæus libro 4. adversus hæreticos cap. 9. dicens: *Homō rationalis, & secundum hoc similis Deo, liber in arbitrio factus, & sue potestatis.* Vel ut loquitur Tertullianus ubi supra cap. 6. *Tota libertas arbitrii in omni parte concessa est illi, ut sui dominus confiteri occurreret.* Item Bernardus lib. de gratia & libero arbitrio: *Hac* (inquit) *dignitatis prærogativa, rationalem singulariter creaturam Conditionem inquirat, quod quemadmodum ipse sui juris erat, itaque ipsius voluntatis, non necessitatis erat, quod bonus erat: ita & illa quoque sui quodammodo juris in hac parte existeret: quatenus non nisi sua voluntate aut malisset, & justè damnaretur, aut bona maneret, & merito salvaretur.*

Demum Marius Victor lib. 1. Deum ita loquentem inducit Genesis 1.

Nunc hominem faciamus, ait, qui regnet in orbe; Et sit imago Dei: similem decet esse creati, Liber ad arbitrium fruitur qui mente creavit.

His addi possunt quicunque per imaginem Dei in homine intelligunt dominium ejus super reliquas creaturas: consequens enim est, ut qui habet aliorum dominium, habeat multò magis & sui. *Quale enim erat* (addit Tertullianus ubi supra) *ut totius mundi possidens homo, non imprimis animi sui possessione regnaret; aliorum dominus, sui famulus: Et Novatianus lib. de Trinitate cap. 1. Cum omnia* (inquit) *in servitutum sui delisset, solum liberum esse voluit: nam & liber esse debuerat, ne incongruenter Dei imago serviret.*

Plures etiam pro nostra assertionem suppetunt rationes, quas adducit D. Thomas 1. p. qu. 82. art. 2. & qu. 83. art. 1. lib. 2. contra Gentes cap. 48. qu. 22. de verit. ar. 6. & qu. 23. art. 4. & in 2. dist. 25. ar. 1. & 2. Sed præcipua & fundamentalis est illa que sumitur ex propria natura voluntatis, que cum sit potentia cœca, debet sequi per omnia dictum intellectus: atque adeò sicut iste in judicando de appetibilibus est indifferens, & taliter unumquodque apprehendit, ut ejus judicium non ligetur, neque ad unum determinetur; ita illa debet in appetendo similem servare indifferentiam, ita ut à nullo bono particulari & finito necessitari possit. Unde ait 1. p. qu. 83. art. 1. *Quia judicium rationis ad diversa se habet, & non est determinatum ad unum, necesse est quod homo sit liberi arbitrii, ex hoc ipso quod rationalis est.*

Tom. III.

A Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. 155
 Natura intellectualis triplici gaudet universalitate & amplitudine, quæ carent naturæ rationis expertes. Prima est, universalitas in essendo, quatenus per formas apprehensas, & per species intelligibiles, potest fieri omnia, & recipere naturas & quidditates omnium rerum, non quidem in esse naturali & entitativo, sed in esse intelligibili & representativo, ut docetur in libris de anima. Ex hac universalitate oritur altera, nempe universalitas in judicando, quatenus potest in omnem faciem vertere objecta, & consideratè illa ut sunt digna amore vel odio, & ut sibi necessaria vel utilia, aut nociva & disconvenientia. Et ex hac nascitur tertia, quæ est in appetendo, ratione cujus potest velle vel nolle, eligere vel non eligere quæcumque bona particularia, quæ non habent cum summo bono, seu cum bono ut sic (quod est objectum formale voluntatis) necessariam connexionem. Immaterialitas ergo est radix remota libertatis, universalitas verò & indifferentia judicii immaterialitatem consequitur, estque proxima libertatis radix: unde ex eo quod voluntas humana sit appetitus rationalis, & reguletur per judicium rationis indifferens, rectè inferit S. Thomas eam gaudere libertate indifferentiæ, & non solum spontaneitatis: præsertim cum indifferentia principii in agendo sumatur ex forma per quam agit, quæ respectu appetitus est bonum apprehensum; quare sicut appetitus sequens apprehensionem & formam ad unum determinatam, operari debet cum simili determinatione; ita qui sequitur formam apprehensam, communem & indifferentem ad plura, debet operari eum indifferentia.

§. III.

Error Lutherorum & Calvinistarum refellitur, & hominem in statu nature lapsæ gaudere libertate indifferentia, multipliciter ostenditur.

Dico secundò: Etiam in statu nature lapsæ 156
 hominem gaudere libertate indifferentiæ. Conclusio est certa de fide, & definita in Tridentino locis citatis, & in Senonensi, celebrato Parisiis contra Lutherum, paulò ante Tridentinum Anno 1528, in decretis fidei cap. 15. ubi sic dicitur: *Cum reliquerit Deus hominem in manu consilii sui, apposueritque coram eo ignem & aquam, bonum & malum; ut ad quodcumque voluerit porrigat manum suam: nec abs re beatus ille judicaret, qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit, quod sub eo sit appetitus ejus, & dominetur illius: ac demum percurrenti Scripturam sacram, passim obvium sit, quod liberum utrumvis in partem hominis arbitrium asseveret, satis esse visum est sacro Provinciali Concilio, libertatis ejusmodi vires & meras exponere.* Quibus verbis Concilium non solum libertatem indifferentiæ apertè statuit; sed etiam varia insinuat Scripturæ loca, quibus illa commendatur ac declaratur, & in quibus, ut ait Augustinus libro de gratia & libero arbitrio cap. 2. *apertissime videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium.*

Nec valet quod ajunt Hæretici cum Calvino 157
 lib. 2. Instit. cap. 5. in his locis à Concilio allegatis sermonem esse de homine integro, qualis à Deo conditus fuit, sive de primo parente, qui

p in

in statu innocentia indifferentem ad utrumlibet potestatem habuit & exercuit; non autem de homine lapsus, qui unâ cum iustitia originali indifferentiam illam voluntatis amisit. Non valet, inquam, quia hæc verba Ecclesiastici, *Si volueris mandata servare, conservabunt te, apposit tibi ignem & aquam, &c.* manifestè diriguntur ad homines viventes, & non solum ad Adamum longè antea mortuum. Illa quoque: *Ante hominem vita & mors, bonum & malum; quod placuerit ei, dabitur illi*: non de unico Adamo vel Eva prolata sunt, in quorum optione non est ampliùs vita & mors, bonum & malum, sed generaliter de omnibus viventibus & ratione utentibus ante quos bonum & malum proponitur, intelligenda sunt. Item illud Josue ultimo; *Optio vobis datur, eligite hodie quod placet, evidentiùs dicebatur Israëlitis presentibus*, quos vir ille sanctus morti propinquus, ad retinendam fidem avitam, pietatemque erga Deum inducebat. Et illud Ecclesiastici 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, &c.* dicitur generaliter de iustis, Dei mandata servantibus. Denique cum dicitur Genes. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, est ibi sermo de homine post lapsum Adami, nempe de Caino, non verò de primis parentibus.

158 Potest etiam probari conclusio ex SS. Patribus, qui passim libertatem indifferentia in nobis agnoscunt, & variis encomiis celebrant. Eorum testimonia colligunt Controversista, præsertim Bellarminus lib. 3. de libero arbit. cap. 5. Nobis sufficet pauca & illustriora producere. Primus occurrit Gregorius Nissenus, vel potius Nemesius ejus contemporaneus, qui lib. 7. de Philosophia cap. 1. & 2. libertatem arbitrio nostro concessam explicat per indifferentiam ad hæc contradictoria: *ire & non ire; dare & non dare; concupiscere & non concupiscere; latari & non latari.* Similia habent Damascenus lib. 2. de fide cap. 25. & 26. Athanasius orat. contra idola, & Basilii in Psal. 61. ubi ut declararet hanc voluntatis nostræ libertatem & indifferentiam, eam comparat libræ seu statere: *Cuiuslibet nostrum (inquit) intus statera quadam est à conditore omnium apparatus, per quam rerum naturas possit appendere, bonumque à malo discernere.* Quam cogitationem antea Tertullianus expresserat lib. 2. contra Marcionem cap. 6. his verbis: *Quasi libripens emancipati à Deo boni libertas & potestas arbitrii.*

159 Favent etiam Patres Latini: nam Augustinus, ut eandem voluntatis nostræ indifferentiam explicet, comparat eam cardini versatili, qui modo versus Orientem, postea versus Occidentem vergit: sic enim ait de libero arbit. cap. 1. *Motus quo huc atque illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra potestate, neque laudandus, cum ad superiora; neque culpandus homo esset, cum ad inferiora detorquet quasi quendam cardinem voluntatis.* Item Hieronymus lib. 3. dialogi contra Pelag. *In nostra positum est potestate, inquit, vel peccare vel non peccare, & vel ad bonum vel ad malum extendere manum, ut liberum servetur arbitrium: ubi alludit ad illud Ecclesi. 15. *Apposuit tibi ignem & aquam, ad quod volueris porrigere manum tuam: manus enim in Scriptura significat arbitrium, libertatem, dominium, potestatem, & imperium; quia quæ in manu vel sub manu habemus, eis pro arbitrio liberè uti possumus,**

A eisque dominamur. Sic liberi *manu sua* appellabuntur, quod jam sui juris essent, & sub manu propria constituti. Et Abraham ad Saram de Ad. Demum D. Bernardus ferm. 81. in canticis, hanc nostræ voluntatis indifferentiam & libertatem mirum in modum extollit, his verbis: *Arbitrii libertas est planè divinum quiddam presulgens in anima, tanquam gemma in auro. Ex hac siquidem nascitur inter bonum & malum, nec non inter vitam & mortem, inter lucem & tenebras, & cognitio iudicii, & proprio eligendi.*

Hæc SS. Patrum testimonia discretissimè ad idem institutum Prudentii versibus concludimus è libro primo contra Symmachum.

— Libertas laetior ipsi,
Concessa est homini, formam cui sceleris vite,
Atque voluntatis licitum est: seu tramite dextro
Scandere, seu laevo malis decurrere campo:
Sumere seu requiem, seu continuare laborem,
Seu parere Deo, sive in contraria verti.

Probatur tertio conclusio: Homo, ut supra ostendimus, ad imaginem Dei dicitur conditus, quia libertate indifferentia fuit à Deo donatus. Sed imago Dei non est omnino deleta in nobis per peccatum originale, cum illa adhuc remaneat in dæmonibus & damnatis; ut eleganter docet D. Bernardus ferm. 1. de Annunt. his verbis: *Ad imaginem & similitudinem Dei factus est homo, in imagine arbitrii libertatem, virtutes habens in similitudine: & similitudo quidem perit, virtutes autem in imagine pertransiit homo; imago siquidem in gehenna ipsa uris potest, non exuri, ardere, non deleri.* Quibus verbis imaginem Dei ab ejus similitudine distinguit, in eo quod imago attenditur penes naturalia, præcipuè penes arbitrii libertatem, & idèd saltem in aliquo gradu remanet in dæmonibus; similitudo verò penes gratuita, quare in illis post peccatum nullo modo pertransiit. Unde etiam libro de libero arbit. cap. 1. ait: *Divina similitudinis summum locum tenent angeli boni, nos infimum, Adam medium, diaboli nullum.* Ergo libertas indifferentia non fuit in nobis totaliter deleta per peccatum originale.

Denique suaderi potest conclusio hæc ratione: Homo in statu naturæ lapsæ meretur & demeretur, & elicit actiones moraliter bonas vel malas, & laude aut vituperio dignas, ut experientia constat: Sed ut actus nostri sint moraliter boni vel mali, meritorii vel demeritorii, & laude aut vituperio digni, requiritur libertas indifferentia, ut articulo sequenti ostendemus: Ergo in statu naturæ lapsæ reperitur in homine libertas indifferentia.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

CONTRA istam conclusionem & catholicam eam veritatem obijciunt Hæretici quædam Augustini testimonia, quibus docere videtur nos per peccatum Adami liberum perdidisse arbitrium. Sic enim ait Epistolâ 107. ad Vitalem: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus.* Et in Enechid. cap. 30. *Libero arbitrio male utens homo, & se perdidit ipsum.* Et libro de perfectione iustitiæ cap. 4. *Præterit vitio in quod cecidit voluntate, carnis libertate natura.*

Sed facile respondetur, Augustinum his locis non